

INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK U MELBOURNEU I PRIZNANJE HRVATSKOG JEZIKA U AUSTRALIJI

Ivan HRSTIĆ, Artur NALIS

Hrvati u Australiji

Različite povijesne okolnosti uzrokovale su iseljavanje stanovništva iz Hrvatske. Taj je proces počeo još u petnaestom stoljeću i s većim ili manjim intenzitetom nastavio se do današnjih dana. O pravom egzodusu stanovništva iz Hrvatske može se govoriti od sredine devetnaestog stoljeća. Od tada do Prvog svjetskog rata s područja današnje Republike Hrvatske trajno se iselilo oko 350.000 osoba, a u razdoblju između dva svjetska rata još oko 125.000 (Nejašmić, 1990.).

Već tijekom druge polovice devetnaestog stoljeća Australija je postala jedna od atraktivnijih useljeničkih zemalja za brojne europske iseljenike, uključujući i Hrvate, pa ih je prije Drugog svjetskog rata u Australiji bilo, prema nekim procjenama, 4000-5000 (Lovoković, 2010.). Veliki val useljavanja nakon Drugog svjetskog rata znatno je povećao njihov broj, tako da se, uz kasnije useljenike, na popisu stanovništva Australije 2006. godine 118.046 osoba izjasnilo kao Hrvati, od kojih je 50.993 rođenih u Hrvatskoj i 3870 rođenih u Bosni i Hercegovini. Prema istom popisu 63.611 osoba izjasnilo se kako govori hrvatskim jezikom (Šutalo, 2010.). No, pretpostavlja se da je stvarni broj Hrvata u Australiji mnogo veći i prema nekim procjenama iznosi između 150.000 i 300.000 (Lovoković, 2010.).

Osnutak Instituta za hrvatski jezik

Velikim povećanjem broja hrvatskih iseljenika u Australiji nakon Drugog svjetskog rata došlo je i do inicijative da australske vlasti priznaju posebnost hrvatskoga jezika. Većina useljenika bili su protivnici novonastale socijalističke Jugoslavije, pa time i stajališta kako su hrvatski i srpski jezik jedno. No, australske vlasti dugo su diskriminirale hrvatski jezik priznajući samo tzv. srpsko-hrvatski kao službeni jezik u SFRJ i jezik svih useljenika s područja te države.¹ Iako su

¹ Hrvatski državni arhiv u Zagreb (dalje: HDA), fond: Hrvatski iseljenici (dalje: HI), kutija br. 8, svezak: 1, Poziv Središnjeg Odbora Hrvatskih Etničkih Škola u N. S. W. na peticiju za priznanjem posebnosti hrvatskog jezika u Australiji, 2.

već sredinom 1970-ih neke institucije počele prevoditi knjige i brošure na hrvatski i organizirati tečajeve hrvatskoga jezika, a etnički radioprogram emitirao se odvojeno na hrvatskom i na srpskom jeziku, prvi službeni korak prema tom cilju dogodio se tek 22. srpnja 1978., kada je ministar školstva savezne države New South Wales, Eric Bedford, obećao da će umjesto srpsko-hrvatskog u toj saveznoj državi priznati posebnost hrvatskog i srpskog jezika.² Taj je uspjeh potaknuo djelatnike Hrvatske etničke škole Melbourne, u saveznoj državi Viktoriji, koji su u kolovozu 1978. počeli lobirati za priznanje hrvatskoga jezika kod parlamentarnih zastupnika Viktorije.³ Ubrzo su od njih dobili više pozitivnih odgovora i odlučili da je za ostvarenje cilja, a to je u konačnici bilo priznanje posebnosti hrvatskoga jezika u cijeloj Australiji, potrebno osnovati instituciju koja bi se samo tome posvetila. Tako je pokrenuto osnivanje Instituta za hrvatski jezik u Melbourneu, što se i ostvarilo 15. veljače 1979. u Hrvatskom islamskom centru u Maidstonu, predgrađu Melbournea. Osnivačkom sastanku nazočili su Nenad Zakarija, Ivan Ćorić, Jozo Ćuk, Jozo Pavlović i Artur Nalis.⁴

Institut za hrvatski jezik u Melbourneu jedna je od hrvatskih iseljeničkih organizacija i institucija koja je dio arhive (u ovom slučaju fotokopije) dostavila na čuvanje Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu i tako znanstvenicima u domovini i svima zainteresiranim za njihov rad i rad hrvatskog iseljništva u Australiji u borbi za priznanje hrvatskog jezika omogućila istraživanje njihova djelovanja. Originalni dokumenti i potpuna dokumentacija nalaze se u Hrvatskom arhivu Australije, koji djeluje u prostorijama Australsko-hrvatskog društva Sydney u Punchbowlu. Fotokopije u Zagrebu podijeljene su u tri arhivske kutije, odnosno šest svežnjeva, a dokumentacija se uglavnom sastoji od korespondencije predstavnika Instituta s brojnim adresatima o temi priznanja posebnosti hrvatskoga jezika.

Priznanje hrvatskoga jezika u saveznoj državi Viktoriji

Odmah nakon osnutka Instituta njegovi predstavnici poslali su prvo okružno pismo svim članovima parlamenta savezne države Viktorije sa zahtjevom da Vlada Viktorije prizna posebnost hrvatskog jezika na svim razinama i da hrvatskom jeziku osigura jednak položaj kao svim drugim etničkim jezicima.⁵ U odgovori-

² HDA, HI, kut. 8, sv. 1, Priznanje hrvatskog jezika, 5.

³ HDA, HI, kut. 8, sv. 1, Pisma Artura Nalisa i Helene Češek, zamjenika ravnateljice i ravnateljice Hrvatske etničke škole u Melbourneu, članovima parlamenta savezne države Viktorije, 13-14, 20-21, 24, 27-30.

⁴ HDA, HI, kut. 8., sv. 1, Zapisnik osnivačke sjednice Instituta za hrvatski jezik, 33-35.

⁵ HDA, HI, kut. 8, sv. 1, Pismo Artura Nalisa upućeno svim članovima parlamenta savezne države Viktorije 20. veljače 1979., 45.

ma je dio članova parlamenta samo potvrdio primitak pisma, no velik se broj njih odmah i složio sa zahtjevom Instituta o potrebi priznanja hrvatskoga jezika te se za to obećao založiti kod mjerodavnih institucija.⁶ Da bi izbjegli optužbe o politizaciji i započinjanju sukoba s drugim etničkim skupinama s prostora SFRJ, članovi Instituta isticali su kako su razlozi za priznanje hrvatskoga jezika ponajprije lingvističke naravi a ne političke jer je hrvatski jezik i prema ustavu SR Hrvatske i onome SFRJ bio službeni jezik u Hrvatskoj.⁷

Vlada savezne države Viktorije ipak je ustrajala u nepriznavanju posebnosti hrvatskoga jezika i u tome se pozivala na publikaciju *Statesman's Year Book 1978—79* u kojoj je bilo navedeno kako su službeni jezici u Jugoslaviji slovenski, makedonski i »srpsko hrvatski«, koji se sastoji od dviju varijanti, srpske i hrvatske, a koje se smatraju jednim jezikom. Pritom je Walter Jona, ministar za useljavanje i etničke poslove savezne države Viktorije, naglasio kako u Viktoriji ne postoji diskriminacija nijednog jezika te da je iz tehničkih i praktičnih razloga nemoguće prevoditi na jezike svih etničkih skupina u Australiji, već se prevodi samo na *one s najvećom potražnjom*.⁸ Potom su članovi Instituta odlučili iskoristiti predstojeće izbore te su izborili javno obećanje laburističkog, oporbenog ministra školstva u sjeni, Roberta Fordhama, kako će njegova stranka priznati posebnost hrvatskoga jezika ako pobijedi na izborima.⁹ Zatim je i Liberalna stranka, odnosno Vlada Viktorije, u borbi za glasače hrvatskoga podrijetla požurila priznati hrvatski jezik; to se dogodilo 27. travnja 1979.¹⁰ Tom je odlukom omogućeno da se od 1980. hrvatski jezik počne predavati u Viktoriji u sklopu nastave subotnjih škola modernih jezika, no jedino od sedmog do dvanaestog razreda, no na maturi se hrvatski jezik nije mogao polagati, jedino »srpsko-hrvatski«.¹¹

⁶ HDA, HI, kut. 8, sv. 1, Veći broj pisama predstavnika Instituta i odgovora članova parlamenta savezne države Viktorije po pitanju priznanja posebnosti hrvatskog jezika u saveznoj državi Viktoriji.

⁷ HDA, HI, kut. 8, sv.1, Pismo Helene Češek upućeno Walteru Joni, ministru za useljavanje i etničke poslove savezne države Viktorije i svim članovima Liberalne stranke u Parlamentu Viktorije 1. travnja 1979., 87, 89, 89a.

⁸ HDA, HI, kut. 8, sv. 1, Pismo Waltera Jone upućeno članovima Parlamenta Viktorije iz Liberalne stranke 16. ožujka 1979., 62-63.

⁹ HDA, HI, kut. 8, sv. 1, Pismo Roberta Fordhama, laburističkog ministra školstva u sjeni, upućeno Arturu Nalisu 20. travnja 1979., 101.

¹⁰ HDA, HI, kut. 8, sv. 1, Pismo L. H. S. Thompsona, ministra školstva savezne države Viktorije, upućeno Arturu Nalisu 27. travnja 1979., 111.

¹¹ HDA, HI, kut. 8, sv. 1, Vlada u Viktoriji uvodi hrvatski jezik u više škole, 117; Hrvatski jezik u gimnazijama Viktorije, 129; Važna obavijest, 131.

Priznanje hrvatskoga jezika kao maturnog predmeta

Uvjet za mogućnost polaganja hrvatskog jezika na maturi bio je nastavni plan odobren od viktorijskog instituta za srednje školstvo — *Victorian Institute of Secondary Education* (VISE), koji je negirao postojanje hrvatskog jezika i pritom se pozivao na mišljenje Jiříja Marvana, profesora sa Sveučilišta Monash u Melbourneu.¹² U obrazloženjima neprihvatanja hrvatskog jezika kao maturnog predmeta predstavnici VISE-a pozivali su se i na tezu kako će podjelom »srpsko-hrvatskog« na zasebne jezike (hrvatski i srpski) broj učenika naveliko opasti. Predstavnici Instituta nisu se ni s tim složili te su naveli podatak kako samo pedeset učenika pohađa »srpsko-hrvatski jezik«, u uzrastu od sedmog do jedanaestog razreda, dok u istom uzrastu i u isto vrijeme 250 učenika pohađa satove hrvatskog jezika.¹³ Članovi Instituta su se za pomoć u pobijanju Marvanovih teza obratili i hrvatskim jezikoslovcima u iseljništvu, dr. sc. Branku Franoliću i Krsti Spalatinu, no predstavnici VISE-a nisu bili spremni odmah potpuno popustiti zahtjevu za priznanjem posebnosti hrvatskog jezika.¹⁴ Najprije su ponudili Institutu samo promjenu naziva predmeta »srpsko-hrvatski« u »srpsko-hrvatski (srpska i hrvatska varijanta)«, što je Institut odmah odbio.¹⁵ Zatim je VISE ponudio umjesto »srpsko-hrvatskog« predmet nazvati: »srpsko-hrvatski, hrvatski i srpski«, no predstavnici Instituta i ovaj su prijedlog odbili.¹⁶ Nakon svih navedenih pokušaja konačno je VISE dopustio predstavnicima Instituta pripremu nastavnog plana za hrvatske maturante, koji je konačno akreditiran krajem 1981., nakon više od godinu dana od priznanja u Viktoriji te nebrojenih pisama predstavnikâ Instituta i više od godinu dana nakon službenog priznanja posebnosti hrvatskog jezika na razini cijele Australije.¹⁷ Ipak, to još uvijek nije značilo potpuno pri-

¹² HDA, HI, kut. 8, sv. 3, Pismo Helene Češek upućeno A. R. Woodu, ministru za useljavanje i etničke poslove savezne države Viktorije, 6. listopada 1980., 21-22; Pismo Helene Češek upućeno A. R. Woodu 6. studenog 1980., 25-26; Statement by prof. Marvan on Croatian language, 56.

¹³ HDA, HI, kut. 8, sv. 3, Pismo Helene Češek upućeno P. N. Thwaitesu, izvršnom tajniku VISE-a, 31. ožujka 1980., 9-10.

¹⁴ HDA, HI, kut. 8, sv. 3, Pisma Helene Češek upućena članovima VISE-a 5. siječnja 1981. i 15. lipnja 1981., 183-190.

¹⁵ HDA, HI, kut. 8, sv. 3, Pismo Lindsaya Mackaya, izvršnog tajnika VISE-a, upućeno Heleni Češek 20. svibnja 1980., 28-29; Pismo Helene Češek upućeno Lindsay Mackayu 6. lipnja 1980., 30-31.

¹⁶ HDA, HI, kut. 8, sv. 3, Pismo Lindsay Mackaya upućeno Heleni Češek 30. lipnja 1980., 33; HDA, HI, kut. 8, sv. 3, Pismo Helene Češek upućeno Lindsay Mackayu 13. rujna 1980., 37-39.

¹⁷ HDA, HI, kut. 8, sv. 3, Pismo Win Mcdonell, predsjednice Odbora za nastavne planove, upućeno Heleni Češek 3. ožujka 1982., 209.

znanje posebnosti hrvatskog jezika, jer još uvijek nije bio akreditiran u prvoj kategoriji, što je bilo izrazito nepovoljno za maturante koji su htjeli nastaviti s daljnjim školovanjem.

U to vrijeme članovi Instituta za hrvatski jezik bili su toliko ogorčeni djelovanjem VISE-a da su razmatrali i mogućnost pokretanja sudskog postupka protiv ove institucije poradi diskriminacije.¹⁸ Ipak, predsjedatelj VISE-a, Kwong Lee Dow, zatražio je cjelokupnu reviziju pitanja priznanja hrvatskog jezika kao maturalnog predmeta u saveznoj državi Viktoriji i time je nagovijestio rješavanje slučaja, do čega je došlo tek u lipnju 1983., kada je hrvatski jezik akreditiran kao maturalni predmet u prvoj kategoriji, pod nazivom *Croatian Language and Culture*.¹⁹ No, ni to nije bio kraj problemima oko organizacije hrvatskog jezika kao maturalnog predmeta u Viktoriji. Bilo je potrebno prvo osnovati jezični odbor za njegovu organizaciju, a na prvoj odborskoj sjednici, početkom 1984., pojavilo se, osim sedmorice ljudi koje su imenovali Institut za hrvatski jezik, Udruga hrvatskih učitelja i Vijeće hrvatskih roditelja, više osoba koje nisu bile članovi hrvatske zajednice. Među njima je bilo i onih koji su se prije zalagali za »srpsko-hrvatski« jezik te bili protiv priznanja posebnosti hrvatskog jezika.²⁰ Ipak, i unatoč svemu, za prvog predsjednika Odbora bio je izabran predstavnik Instituta za hrvatski jezik, i to je konačno značilo da će učenici moći polagati hrvatski jezik na maturi u saveznoj državi Viktoriji.

Koliki otpori su se pružali priznanju hrvatskoga jezika može se zaključiti i iz činjenice da je Ministarstvo useljavanja i etničkih poslova Viktorije prevodilo na hrvatski jezik samo nekoliko mjeseci nakon službenog priznanja hrvatskog jezika u toj saveznoj državi, u travnju 1979., a zatim je ponovno počelo s prijevodima na »srpsko-hrvatski«, suprotno odluci vlastite Vlade. Iz Ministarstva su tvrdili da Hrvati ne govore samo hrvatski već i suvremeniji »srpsko-hrvatski«, pa dokle god postoji barem jedna osoba koja tvrdi da govori srpsko-hrvatski, oni će prevoditi na »srpsko-hrvatski«.²¹ Ipak, nakon što je i savezna Vlada 1980. priznala posebnost hrvatskoga jezika, Ministarstvo u Viktoriji moralo je prestati s tim prijevodima.

¹⁸ HDA, HI, kut. 8, sv. 3, Pismo Artura Nalisa upućeno Lorni Lippman, ravnateljici institucije zadužene za odnose u zajednici (*Community Relations*), 23. ožujka 1981., 244-248.

¹⁹ HDA, HI, kut. 9, sv. 3, Pismo Win McDonell upućeno Mariji Pavlović, predstavnicu Instituta za hrvatski jezik, 30. lipnja 1983., 381; Pismo Briana Fostera, vršitelja dužnosti predsjednika Odbora za nastavni program, upućeno Mariji Pavlović 15. lipnja 1983., 382.

²⁰ HDA, HI, kut. 9, sv. 3, Pismo Helene Češek upućeno Lindsayu Mackayu 23. travnja 1984., 400-402.

²¹ HDA, HI, kut. 10, sv. 3, Pismo J. G. Kennetta, ministra za useljavanje i etničke poslove, upućeno A. B. Raki 4. studenog 1981., 258.

Priznanje hrvatskoga jezika na saveznoj razini

Usporedno s nastojanjima za priznanje hrvatskoga jezika kao naturalnog predmeta u saveznoj državi Viktoriji predstavnici Instituta nastojali su izboriti i priznanje na razini cijele Australije. S tim ciljem su se krajem svibnja 1979. obratili članovima saveznog parlamenta u Canberri.²² U tom zahtjevu Institut je još jedanput dobio potporu cijele hrvatske zajednice, na čelu s hrvatskim svećenicima, hrvatskim školama i drugim brojnim organizacijama te pojedincima.²³ Velik broj članova saveznog parlamenta odmah je pozdravio njihova nastojanja, ali savezno Ministarstvo useljavanja i etničkih poslova odlučilo je prvo osnovati komisiju koja će proučiti cijelo pitanje te dodatno zatražilo mišljenje Vijeća za etničke poslove (*Ethnic Affairs Council*), koje se brinulo o potrebama i pravima etničkih skupina u Australiji.²⁴

Priznanje hrvatskoga jezika postalo je ubrzo važno političko pitanje. Predsjednik australskih demokrata, Don Chipp, postavio je 30. kolovoza 1979. u Senatu australskog parlamenta pitanje zašto Vlada Australije ne priznaje posebnost hrvatskoga jezika, a predstavnik Laburističke stranke te ministar u sjeni za useljavanje i etničke poslove, Moss Cass, osobno je došao 12. listopada 1979. u kuću gđe Helene Češek, ravnateljice Instituta, gdje je obećao da će njegova stranka, dođe li na vlast, priznati hrvatski jezik.²⁵ Pritisak hrvatske zajednice i sklonih joj političara rezultirao je priznanjem posebnosti hrvatskoga jezika u Australiji 7. listopada 1980.²⁶

Stajalište NAATI-ja prema hrvatskome jeziku

Unatoč službenom priznanju hrvatskog jezika od savezne vlade, ustanova *National Accreditation Authority for Translators and Interpreters* (NAATI) nastavila je pripremati ispite za buduće tumače i prevoditelje na »srpsko-hrvatskom« sve do kolovoza 1981., a potom su se odlučili pripremati četiri vrste ispita: na srp-

²² HDA, HI, kut. 8, sv. 2, Pismo Helene Češek upućeno svim članovima Saveznog parlamenta Australije u Canberri 22. svibnja 1979., 9.

²³ HDA, HI, kut. 8, sv. 2, Pisma predstavnika hrvatske zajednice u kojima traže priznanje posebnosti hrvatskog jezika i odgovori na njih, 266-317.

²⁴ HDA, HI, kut. 8, sv. 2, Pismo Helene Češek upućeno prof. J. Zubrzyckom, predsjedniku Vijeća za etničke poslove 10. kolovoza 1979., 195-196.

²⁵ HDA, HI, kut. 8, sv. 2, Senatorsko pitanje postavljeno 30. kolovoza 1979., 73-74; HDA, HI, kut. 8, sv. 2, Pismo Mossa Cassa, ministra za useljavanje i etničke poslove Australije u sjeni, upućeno Heleni Češek 16. listopada 1979., 28.

²⁶ HDA, HI, kut. 8, sv. 2, Brzjav Barryja Jonesa, člana Saveznog parlamenta Australije, upućen Heleni Češek 19. svibnja 1980., 193; Pismo Iana Macphee, ministra za useljavanje i etnička pitanja Australije, upućeno Heleni Češek 7. listopada 1980., 220-221, 233.

skom, na hrvatskom, uglavnom na srpskom s hrvatskom opcijom i uglavnom na hrvatskom jeziku sa srpskom opcijom.²⁷ Posljednje dvije kategorije predstavljale su kombinirani test koji je »pokrivao« oba jezika.²⁸ Diskriminatorski odnos te institucije prema hrvatskom jeziku potvrđen je i na proslavi tridesete obljetnice postojanja te ustanove 2007. godine kada je tadašnja predsjedateljica, Susan Bures, kazala kako je NAATI priznao posebnost hrvatskoga i srpskog jezika ponajprije zbog kulturoloških, a ne lingvističkih razloga (*Hrvatski vjesnik*, 22. 6. 2007., br. 1165, 16). Na tu izjavu reagirao je Artur Nalis i zatražio ispriku te u tom zahtjevu ubrzo dobio potporu desetak hrvatskih udruga i pojedinaca, koji su zajedno uspjeli listopada 2008. dobiti pisanu ispriku NAATI-ja hrvatskoj zajednici za nepravde i uvrede koje joj je ta ustanova nanijela (*Hrvatski vjesnik*, 3. 10. 2008., br. 1229, 2).

Sveučilišta u Melbourneu i priznanje hrvatskoga jezika

Potpuno priznanje posebnosti hrvatskoga jezika u Australiji, ipak i unatoč svemu, još uvijek nije bilo gotovo. U veljači 1984. sva četiri sveučilišta u Viktoriji (La Trobe, Monash, Deakin i Melbourne) odbila su priznati maturalne ocjene iz hrvatskoga za upis na sveučilišta.²⁹ Predstavnicima Instituta zatražili su poništenje te odluke od ustanove *Victorian Vice-Chancellors' Committee* i u tome dobili potporu subotnjih škola za moderne jezike, VISE-a, mnogih političara i, naravno, hrvatske zajednice u Australiji.³⁰ Novonastala situacija bila je posebno teška i zabrinjavajuća za sedamdesetak maturanata koji bi u slučaju nepriznavanja maturálnih ocjena iz hrvatskog morali polagati maturalni ispit iz »srpsko-hrvatskog jezika«. Ipak, ubrzo su sveučilišta La Trobe i Deakin pod pritiskom hrvatske zajednice te njoj sklonih institucija i političara prihvatila maturalne ocjene iz hrvatskog jezika za upis na fakultete sljedeće akademske godine; sveučilišta Melbourne i Monash još su neko vrijeme oklijevala, no također su ubrzo odustala od prvotne namjere.³¹ Sveučilište Monash čak se ispričalo hrvatskoj zajednici 20. rujna 2010. zbog diskriminacije hrvatskoga jezika u prošlosti (*Hrvatski vjesnik*, 30. 9. 2010., br. 1326, 17).

²⁷ HDA, HI, kut. 10, sv. 6, Dopis NAATI-ja od 20. kolovoza 1980., 14a.

²⁸ HDA, HI, kut. 10, sv. 6, Newsletter NAATI, 23-28.

²⁹ HDA, HI, kut. 9, sv. 4, University entrance requirements, 411.

³⁰ HDA, HI, kut. 9, sv. 4, Veliki broj pisama o pitanju priznanja posebnosti hrvatskog jezika od strane VISE-a, 415-435; 13-69, 184-227.

³¹ HDA, HI, kut. 9, sv. 4, Pismo Sveučilišta La Trobe upućeno Institutu za hrvatski jezik 16. kolovoza 1984., 131; Pismo Sveučilišta Deakin upućeno Institutu za hrvatski jezik 13. rujna 1984., 138; Pismo Sveučilišta Monash upućeno Institutu za hrvatski jezik 31. kolovoza 1984., 144; Pisma T. D. L. Shorta upućena Arturu Nalisu i Heleni Češek 4. rujna 1984., 157-158.

Zaključak

Izraz »srpsko-hrvatski« još su nastavile koristiti mnoge državne ustanove, agencije, službe, pojedinci, pa čak i ministarstva, pa su predstavnici Instituta za hrvatski jezik u Melbourneu još dugo morali prosvjedovati i tražiti da se takva praksa prekine i da se počne upotrebljavati izraz »hrvatski jezik«. Uz već spomenute Artura Nalisa i Helenu Češek, od članova Instituta potrebno je još istaknuti barem Jozu Pavlovića, vlč. Josipa Kasića, Mariju Pavlović i Anu Stipanović. Institut za hrvatski jezik u Melbourneu prestao je s djelovanjem nakon osamostaljenja Republike Hrvatske 1991. godine.

Bitno je napomenuti da nije samo Institut djelovao na priznanju posebnosti hrvatskoga jezika u Viktoriji i Australiji i da članovi Instituta nisu jedini zaslužni za taj uspjeh. Tu je i niz drugih organizacija, društava i pojedinaca iz hrvatske iseljeničke zajednice u Australiji te njihovih prijatelja, no u ovom radu obrađeno je njegovo djelovanje na temelju dostupne izvorne građe i literature. Značenje priznanja posebnosti hrvatskog jezika nemjerljivo je za identitet hrvatskih iseljenika u Australiji i, kako se može vidjeti iz teksta, nije ga bilo lako izboriti u situaciji kakva je vladala prije osamostaljenja Republike Hrvatske, pa je stoga to još značajnije postignuće.

Literatura i izvori

Hrvatski iseljenici (HR-HDA-1950), Hrvatski državni arhiv u Zagrebu.

Hrvatski vjesnik/Croatian Herald, 2007.—2010., Clifton Hill, Croatian Community Association.

Lovoković F. (2010.), Hrvatske zajednice u Australiji: nastojanja i postignuća, Kingsgrove, N.S.W.: Central Council of Croatian Associations in Australia.

Nejašmić, I. (1990.), Iseljavanje iz Hrvatske u evropske i prekomorske zemlje od sredine 19. stoljeća do 1981. godine — Pokušaj kvantifikacije, *Migracijske teme*, Zagreb, 6 (4), 511-526.

Šutalo I. (2010.), The future of the Croatian community and identity in Australia, *Croatian Studies Review/Časopis za hrvatske studije*, 6, 7-30.